

Szuromi Pál

Szunion-fok

A tanárok melletti első egri diáktüntetés rövid krónikája

– ... Lassan arra se emlékszem, mikor voltam nővel... – mormolta *doktorfarkas*, és beleszívott mentolos Fecskéjébe. Közlése nem annyira panasz, inkább mélabús tünődés volt, ám túlzott bizalmasságától mi, Karesz, Dani, Bogocska meg én, megborzongtunk. Nem is annyira attól, hogy mi még egyáltalán nem voltunk nővel, hanem mert *doktorfarkastól* ekkora beavatottságra még nem számíthattunk.

A híd alatt ültünk, már fázósan gémberegve Dani viharkabátján. Éjfél is elmúlt, olykor mi is beleszívunk a tanár úr tovább adott Fecskéjébe. Tanár úr biológiát tanított nálunk, a Mekseyben, s neve elé az állatorvosin elvégzett egy év ragasztotta oda a doktort.

A fenti panaszt különben *felbújtóként*, ha úgy tetszik, *bűnsegédi bűnrészeként* közölte velünk.

Közös történetünk egy hónapja kezdődött, amikor Karesz hülye ötletére, hogy játszunk *amúri partizánost*, éjjel áthágtunk a kolesz kerítésén. A *partizánosdi* szerint négyen négyfelé rohantunk (*tör előre a hadsereg...*), hogy negyedóra múlva fojtott *hurrá! hurrá!* - kiáltásokkal (merthogy a *várost elfoglalta sok amúri partizán*), megütközzünk a minaret előtt.

A minaretnél futottunk bele *doktorfarkasba*.

Meglepetésünkre a *doktor* nem adott fel minket, ám ennek zálogaként azt követelte, hogy szökjünk ki éjszakánként, és kóboroljunk vele a vár tövében, a partakparton, félreeső mellékutakon. És meséljünk neki a *rozgonyis* lányokról, barátainkról, a koleszról – akár életünk legapróbb titkairól is, arról, hogyan élünk. *Szociológia*, mondta *doktorfarkas*, *egyszer megírlak benneteket*. S mi már negyedszer kóboroltunk és virrasztottunk vele, a kollégiumból való kicsapatás állandó és biztos veszélyével.

Igen, kérdezhetnéd, miért hagytuk zsarolni magunkat, s a pontos választ magam sem tudom. Persze vonzott a kaland, a helyzet *különössége*, de emellett tanárainkkal és szüleinkkel szemben még olyan *megbűvöltségben*, a *kötelező tiszteletnek* még olyan, önként *is vállalt* függőségében éltünk, amely mellett elképzelhetetlen volt, hogy *feladjuk* őket.

Magunk közt azért ez olykor másképp hangzott.

– Ez egy perverz disznó! – fakadt ki már nem először Karesz, hazafelé baktatva, roskadozva az álmasságtól. – Szociológia...! És hogyhogy nincs neki nője? Csak nem olyan ez is?!

Hogy milyen az *olyan*, elméletben tudtuk, de elméletünk doktorfarkasra nem illett rá.

– Öregem – így Bogocska –, a nőre költeni kell! Különösen az elején. Tudjátok, mennyi egy feles Mecseki, mennyi egy tripliszek, egy császárkörte? Egy vacsora a Vadászbán, a Vörös Sünben?

Ezeket Bogocska se tudta, de éreztük, hogy roppant dimenziókat idéz meg elénk, és elhallgattunk.

Másnap pedig beesett, vagyis feldúltan a katedra előtt landolt Berci bácsi, a földrajztanárunk. Olajos kezekkel, olajos nadrágban, alaposan lekésve az órát a most is bedöglött mopedje miatt.

– Hallották már tőlem az urak azt a keserű, ám eredeti mondást a Berváról? – Berci bácsi már vagy tucatszor mondta.

– NEM! SOHA! hogy van az, tanár úr?

S tanár úr, egy önérzetes mártír hangján: – *Nem tudsz káromkodni? tartsál Bervára mopedet!*

Válaszul az osztály, Karinthy szellemében is, fuldokolva röhögött, s a dörzsöltek arra is ügyeltek, hogy a röhögés monotóniáját és barbár erejét az együttlérés – a *nohát!* úristen! *de sajnáljuk!* – részvételi felhangjaival modulálják.

– Kellene a tanár úrnak egy Jáwa!

– Egy állat ötszázas!

– Jáwa, fiam?! tanár vagyok én, nem egy krózus, még új Bervára se telik.

A szünetben összeverődünk a kosárpalánknál.

– Te, ezek ennyire csórók? – fakadt ki kétkedő és naiv sajnálkozással Dani. – Se nőre, se Bervára nem futja?

Azt hiszem, ekkor kezdett megfogamzani, mocoogni agyunk mélyén egy homályos szándék, hogy tennünk kell valamit! De mi az ördögöt, hiszen pénzt *rendes úton* nem szerezhetünk, nekik meg arra lenne szükség.

Ideológiailag Bogocska volt a legolvasottabb, ő a kötelezőn túl is olvasott Marxot, s most állította, hogy a marxizmusban, ha rejtve is, de ott van, hogy noha a munkásoké meg a parasztoké a hatalom, az értelmiséget – ergo a tanárt is – megilleti munkája méltó bére, *a méltó munkabér*.

– Ha csak nem elhajló, vagy nem frakciózik – fontoskodott Karesz. – Szóval normális tanárnak normális munkabér! – szögezte le szabatosan. – Az ideológia útján kell keresnünk a *deus ex machinát!*

Még nem tudtuk, hol és hogyan kerül utunkba az *isteni beavatkozás*, de az szerencsénk nem sokáig váratott magára.

Másnap, művészettörténet-órán Gódor tanár úr a Parthenonról s a görög élet-érzésről magyarázott, s hogy milyen misztikus, mégis valóságos erőt jelent-

hetett számukra a tenger. „Egyik kartársam, aki még a háború előtt ott járt – s képzeljék, fiúk, tán a legszebb helyen, a Szunion-foknál alkonyatkor láthatta a tengert! – ő mondta, hogy nincs a világon ehhez fogható látvány, ennél igézőbb csoda...! – Tanár úr hangja itt kissé megtört, s a különben kemény férfi a tábla felé fordult.

– Tanár úr, utazzon el ahhoz a Szunionhoz! – kiáltotta valamelyikünk.

– Még szép! tanár úrnak mindenképp látnia kell!

Szerettük az „öreget”, pár évvel járt a pályája vége előtt, s most mindnyájunkat megsuhintott, tizenhét-tizennyolc éves kamaszokat az élet mulandósága.

– Sokba lenne az, fiúk. – Majd teltebb hangon, mint aki megtalálta a maga igazolását: – Meg hát nehéz is utazni manapság. (Ezerkilencszázhatvanegyét írtunk.) Várjuk ki... talán nemsoká...

– Tanár úr, ha majd lehet, mi összedobjuk!

Egyszerre hurrogtuk le ezt a tapintatlan ajánlatot.

– Jól van, fiúk – próbálta tanárunk is elütni a nyers jóindulatot –, de akkor együtt megyünk, együtt járunk csodájára annak a görög naplementének!

Délután, amikor újra összejöttünk, már forrt bennünk a „világmegváltó” szándék, az a mindenre elszánt erő, ami más körülmények közt (és más időkben) Rákóczit, a *korzikait* vagy a Pilvaxbeli fiatalokat tüzelte harcra. A tűz, amely bennünk támadt, hasonló vállalkozásra serkentett minket is.

Pénzt tehát nem szerezhettünk, de jobb fizetést ezeknek a kis pénzből tengődő (Karesz: csóró) tanároknak tán igen.

– *Frankón*, ha minden a Párt kezében van, a Párt adjon több dohányt nekik! Tőlük kérünk több fizetést!

– Kérünk? követelünk! – überelt Karesz.

Így aztán minden világos lett: a Párthoz fordulunk, ha nálunk az a legfőbb hatalom, vagyis mindnyájunk öre és boldogítója (mekkora marhák voltunk!). Karesz nagy-bátyja a városi pártbizottság portása volt, az ő segítségével terveztük eljuttatni „követelésünket” a helyi első titkárhoz.

– De ez nem egy „sima posta”, öregem, nem egy közönséges írat, firkálmány (ha ugyan *közönséges írat*, pláne *firkálmány* csak úgy érkezhethet a magas Pártbizottsághoz), – erről tudnia kell a közvéleménynek, a város dolgozó népének, akik az utunkba esnek, amíg mi a pártbizottsághoz *menetelünk*.

Mivel a „dolgozó nép” piaci napon van jelen legnagyobb létszámmal, megmozdulásunkat pöntekre tettük.

Elhagynám most, hogyan szereztünk alkalmas rudakat (seprőnyelek voltak) s hozzá két lepedőt, amiket akkorára vágunk, hogy a rudakhoz kötözve két karunkkal még ki tudjuk feszíteni őket. A lepedőkre festett jelszavakkal eléggé baj-

ban voltunk. Mi legyen a vásznakon? Elég-e, hogy *Több pénzt a tanároknak!*, vagy ennél rafináltabb, *dörzsöltebb* szöveg kell? Ilyen szánalmas mondatok keringtek, mint *munkát, kenye-ret/tanároknak eleget!, s nagyobb bért a tanároknak, öröme diákoknak* – szóval fájdalmasan gügyék. Az még elment volna, hogy *két forint a meleg lángos/tanároknak pénzt, de már most!*”, ám sejtettük, hogy ennek ötvenhatos áthallásáért a rendőrök még pofán is ver-hetnek. – *Lazább helyzetben* Bogocska ötlete nyer, miszerint *Tanítani akkor öröm, ha megvan a napi söröm!*”, de a helyzet komolyabb volt, semhogy elhülyéskedhettük volna.

Végül eldőlt, hogy én a

LEGYEN PÉNZ ÉS LEGYEN BÉKE, TANÁRAINK ÖRÖMÉRE!

kissé sután patetikus jelszavával menetelek, melynek értelmét a többiek tömör jelszava erősíti föl: Több pénzt a tanárokNAK!

Reggel nyolckor (ahogy Bogocska mondaná: már *zenitjén állt*) zsbongott, örvénylett a piac, s mi nagy embersűrűben találtuk magunkat. Már korábban kinéztük a malom előtti teret, előttünk zöldséges kofákkal s két oldalt a lángossütővel meg egy talponállóval. (A malom oldaláról ekkorra már lemeszelték a korábbi buzdítást, miszerint LÁNYNAK SZÜLNI DICSŐSÉG, ASSZONYNAK KÖTELESSÉG! – a vörös csillag alatti friss betűk most a világ proletárjait szólították fel egyesülésre.)

A malom mellett krumpliszákók feküdtek rakásban, Karesz, mint köztünk leg-magasabb, ezekre mászott föl, amíg mi hárman odalenn igyekeztünk helyet szorítani magunknak.

Karesz még kereste a megszólítást (*no, ezt megbeszélhettük volna*), amikor teljes hangerővel elkiáltotta magát.

– Polgártársak! („történelmi”, de idegen volt ettől a helytől), majd: – Elvtársak! (Karesz most elszégyellte magát), s – Kedves piaci árusok! (végül megtalálta:) – Emberek! (de nem bírt a pátosznak ellenállni) – Emberek, egri honfitársaim!

Itt nyitottuk szét a lepedőinket.

Előbb ránk se hederítettek, ám Karesz tovább emelte a hangját, mi pedig lobogtattuk a vásznakat.

– Emberek! egri dolgozó emberek! Azért jöttünk ide, hogy önök is megtudják, hogy mi, akik diákok vagyunk, elmondjuk maguknak, hogy a tanáraink milyen keveset keresnek. Olyan keveset, hogy szinte nélkülöznek! Nem telik nekik... (*no, mire?* mordult fel váratlanul Bogocska, aki ebben a pillanatban felfogta a teret betöltő látványt. *Motorra, külföldi útra, nőre?*) Nem telik nekik rendes napi életre – haladt előre Karesz a programbeszédében.

Hangján éreztük, hogy kijózanodóban van ő is: áradt a piaci szegénység szaga, s az elnyűtt ruhák, elnyűtt arcok, fakó szvetterek, foltozott lajbik, gumicsizmás melósok látványa hirtelen arcul ütöttek minket.

Sokáig nemigen fogták föl, míg Karesz kétszer el nem ismételte, hogy mit akarunk, miközben mi – a jelszavakra mutogatva – szenvedélyesen lobogtattuk a lepedőket.

– Mi bajotok van?! – kiáltott fel egy borostás rakodó.

– Aztán hogyhogy titeket küldtek?

– Azt mondja, több pénzt akarnak a tanároknak!

A közeli embergyűrű lassan felfigyelt ránk.

– Miért ti tüntettek őhelyettük?! miért nem ők?

– Lefizettek benneteket? nem kell órára menni?

– Nekünk meg mi közünk ehhez?!

– No, húzzatok el, mielőtt elsírom magam!

Karesz – még mindig a krumplis zsákokon – nem adta fel, és odalenn mi hárman, mást már nem tehattünk, mi is rásegítettünk.

– Önök a *közvélemény*, önök a *nép*, és szeretnénk, ha elsőként önök is megtudnák az igazságot, mielőtt innen a pártbizottságra megyünk.

Hirtelen döbbszent csend támadt. S ebben a fagyos dermedésben hozzánk furakodott egy esernyős öregember. Az ernyő fogantyújával keményen Karesz lábára ütött, és ránk kiáltott: – Fiúk, tűnés innen! gyorsan, mielőtt baj lesz!

De már ha akartunk volna se tűnhettünk el, mert a piac túloldalán feltűnt két járőr, olyan Stan- és Panszerű figurák, és elszántan nyomultak felénk. Karesz leugrott a zsákról, és velünk együtt várta, hogy mi lesz.

– No, lássuk csak, mi történik?! Igazolják magukat; halljam a tényállást!

A „tényállást” Karesz mondta el, s hogy mit keresünk itt. A rendőrök persze nem hitték, mert ahogy a kövér (Pan) mondta, ekkora baromsággal még életében nem találkozott, hogy a gyerek követelőzzön a tanárjáért. „Mintha a rabok hőzöngének, hogy a smasszernak több dohány jár.”

– Tüntetni volt kedvetek?

– Tüntetni, igen! – kapott a szón hirtelen Karesz.

A *tüntetés* szóra „Stan” fejében azonnal robbant a bomba, és visszakézből késlekedés nélkül vágta szájba Kareszt, kinek az orrából és a szája szélén szivárogni kezdett a vér.

– Ne verje azért, mert egy jó ügyben tüntetünk! – kelt Karesz védelmére Dani, és „Stan”, az őrmester, ha már benne volt, egy kemény ütéssel őt is helyben hagyta.

A rendőrségen nem tudtak mit kezdeni velünk. A kapitány meg volt győződve, hogy egy rafinált konspirációval áll szemben, ahol a tanárok között (*és mögöttük még ki tudja, milyen szervezet, őrnagy elvtárs!*) kell keresni a felbújtókat, akár egy nagyobb összeesküvés góciát. Ugyanis mindkét, *logikusnak látszó* lehetőség hihetetlen volt: *egy*: hogy ekkora balfácánok legyünk, *kettő*: hogy a tanárok példátlan aljassággal minket küldjenek ki maguk helyett. – Minden tanárunkat behívták,

amíg mi az *előzetesben* dekkoltunk, s ők nem csak hogy nem tudtak semmiről (honnan is tudhattak volna), de olyan erővel látszott rajtuk a félsz, hogy tagadásuk az őrnagy számára abszolút hitelesnek tűnt.

Végül ott álltunk az őrnagy előtt, aki hogy megfejtse ezt a zavaros rejtvényt, még egyszer nekirugaszkodott

– Utoljára kérdem, mit akartatok?! ki tervelte ki, és mi volt az igazi szándék? ki áll mögöttetek? kinek kell jelentetek? Ha most szépen énekeltek nekünk, mehetek haza, nem lesz bántódásotok.

Mire Dani: – Csak szeretnénk volna segíteni. Szerettük volna, hogy kicsivel jobb legyen a világ.

„Pan”, aki a zárkából átkisért minket, s most egész hájas gömbölyűségével kitöltötte a kapitány mögötti sarkot, megszólalt: – Csak szimplán hülyék ezek, őrnagy elvtárs, hülye balfácánok. Ki kell a búsba rúgni őket!

S mint annyiszor az életben, most is a „legkisebb beosztott” mondta ki az igazságot, s a főnök hajlott azt elfogadni.

Estére szabadok voltunk.

A kollégiumból azonnal kivágtak minket, de a gimnáziumból – előbb magunk se hittük –, a gimnáziumból nem. A gimiben persze rögtön elterjedt a hír, s olyan színes részletekkel, mintha az egész iskola szemtanúnk lett volna azon a piaci napon.

Különben csak kevesen álltak szóba velünk, s ők is inkább a fogdán töltött napokat firtatták, míg a többiek előtt egy fura *lököttség* léghőre lengett bennünket körül. Ezek kerültek minket, ők Bogocska szerint (aki szerette az irodalmi hasonlatokat) *mord lelkünket* csak a távolból, *merengve szimatolták*.

A tanárok is érzékelték ezt, és igyekeztek tapintatos távolságot tartani velünk.

Moys Klára magyartanárnőnknek is ki kellett lesnie az alkalmas pillanatot, hogy az első napon bevonja Kareszt egy félreeső zugba, s a magával hozott fiolából anyai gyöngédséggel borogatást rakjon a srác még alig lappedó sebére.

– S az hogy volt, fiam, az a kétsoros jelszó azon a vásznon? *Legyen pénz és legyen béke/tanáraink örömére!*”? Hát ez harmatgyöngye! De legalább magyaros felező nyolcas, annak még elmegy.
